

1 ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ, КРИМІНАЛІСТИКИ ТА СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

УДК 343.98.067

 <https://doi.org/10.33994/kndise.2026.71.01>

Волобуєв Анатолій Федотович

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінально-правових дисциплін
Дніпровського державного університету внутрішніх справ*

 <https://orcid.org/0000-0001-9419-7446>
vaf26@ukr.net

МЕХАНІЗМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ ЯК ПРЕДМЕТ КРИМІНАЛІСТИКИ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ЗНАТЬ ПРО ЗАКОНОМІРНІСТІ ЙОГО ЕЛЕМЕНТІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Бібліографічний опис статті: Волобуєв А.Ф. (2026). Механізм кримінального правопорушення як предмет криміналістики та застосування знань про закономірності його елементів у кримінальному провадженні. *Криміналістика і судова експертиза*, 71, 5-14. doi: <https://doi.org/10.33994/kndise.2026.71.01>

У статті проаналізовано поняття механізму кримінального правопорушення, як предмета криміналістики, через призму його появи та історичного розвитку. **Метою дослідження** є визначення складових елементів механізму кримінального правопорушення та закономірних зв'язків між ними. **Методологічну основу** склали за-

гальнонаукові та спеціальні методи дослідження (системно-структурний, формально-логічний, історичний, порівняльно-правовий та ін.). Проаналізовані наукові джерела, що стосуються предмета дослідження, слідча, судова та експертна практика. Звернено увагу, що в історичному аспекті проблема механізму кримінальної діяльності піддавалася дослідженням, в яких використовувався термін «механізм злочину». Зазначено, що криміналістика при вивченні кримінальної діяльності акцентує увагу на її функціональному боці як системи детермінованих вчинків, які знаходять відображення у навколишньому середовищі. Механізм кримінального правопорушення представлений у вигляді ланцюжка елементів у їх взаємозв'язку: «особа кримінального правопорушника – предмет посягання, жертва – місце, час та обстановка вчинення – спосіб вчинення – сліди кримінального правопорушення». **Наукова новизна** полягає у визначенні закономірностей механізму кримінального правопорушення – зв'язків і залежностей між особливостями суб'єкта та об'єктами ним предметом посягання, особою потерпілого, обстановки, способом і відповідними слідами. **У висновках** відзначається, що накопичені знання про механізм кримінального правопорушення певного виду відображаються у його криміналістичній характеристиці. Ці положення використовуються в окремому кримінальному провадженні за схемою у зворотному напрямку: «сліди кримінального правопорушення – місце, час та обстановка вчинення – предмет посягання, жертва – спосіб вчинення – особа кримінального правопорушника». Таким чином, кінцевим результатом розумової діяльності слідчого з використанням вказаних знань має стати встановлення особи кримінального правопорушника та його вини.

Ключові слова: елементи механізму кримінального правопорушення, закономірні зв'язки та залежності, особа кримінального правопорушника, спосіб вчинення кримінального правопорушення, сліди, криміналістична характеристика.

Volobuev Anatoly

*Dr. Sc. (Law), Professor,
Professor of the Department of Criminal Law Disciplines,
Dnipro State University of Internal Affairs
26, Nauky Av., Dnipro, 49005, Ukraine*

<https://orcid.org/0000-0001-9419-7446>
vaf26@ukr.net

THE MECHANISM OF A CRIMINAL OFFENSE AS A SUBJECT OF CRIMINALISTICS AND THE APPLICATION OF KNOWLEDGE ABOUT THE REGULARITIES OF ITS ELEMENTS IN CRIMINAL PROCEEDINGS

To cite this article: Volobuev, A.F. (2026). Mekhanizm kryminalnoho

pravoporushennia yak predmet kryminalistyky ta zastosuvannia znan pro zakonomirnosti yoho elementiv u kryminalnomu provadzhenni [The mechanism of a criminal offense as a subject of criminalistics and the application of knowledge about the regularities of its elements in criminal proceedings]. *Criminalistics and Forensics*, 71, 5-14. doi: <https://doi.org/10.33994/kndise.2026.71.01>

The article analyzes the concept of the mechanism of a criminal offense as a subject of criminology through the prism of its emergence and historical development. **The purpose of the study** is to determine the constituent elements of the mechanism of a criminal offense and the regular connections between them. **The methodological basis** was formed by general scientific and special research methods (systemic-structural, formal-logical, historical, comparative-legal, etc.). Scientific sources related to the subject of the study, investigative, judicial and expert practice were analyzed. It is noted that from the historical aspect, the problem of the mechanism of criminal activity was subjected to research in which the term “mechanism of crime” was used. It is noted that criminology, when studying criminal activity, focuses on its functional side as a system of deterministic actions that are reflected in the environment. The mechanism of a criminal offense is presented as a chain of elements in their interrelation: “the person of the criminal offender – the subject of the offense, the victim – the place, time and circumstances of the commission – the method of commission – the traces of the criminal offense”. **The scientific novelty** lies in determining the regularities of the mechanism of a criminal offense – the connections and dependencies between the characteristics of the subject and the subject of the offense chosen by him, the person of the victim, the situation, the method and the corresponding traces. **The conclusions** note that the accumulated knowledge about the mechanism of a certain type of criminal offense is reflected in its forensic characteristics. These provisions are used in a separate criminal proceeding according to the scheme in the reverse direction: “traces of the criminal offense – the place, time and circumstances of the commission – the subject of the offense, the victim – the method of commission – the person of the criminal offender”. Thus, the final result of the investigator's mental activity using the specified knowledge should be the establishment of the identity of the criminal offender and his guilt.

Keywords: elements of the mechanism of a criminal offense, regular relationships and dependencies, the identity of the criminal offender, method of committing a criminal offense, traces, forensic characteristics.

Постановка проблеми

Поняття механізму кримінального правопорушення є однією з найважливіших категорій криміналістики, що пов'язано з його ви-

користанням у визначенні предмета даної науки. Але нині поки що відсутнє однозначне тлумачення його зв'язку з іншими криміналістичними категоріями. Це свідчить про незавершеність формування системи понятійного апарату криміналістики. Вирішення такого завдання є важливим не тільки в теоретичному аспекті, але й у практичному застосуванні криміналістичних знань. Саме цим зумовлюється актуальність визначення поняття механізму кримінального правопорушення у його зв'язку з предметом криміналістики, як певних закономірностей, висвітлення його структурних елементів і практичного використання отриманих знань у вирішенні завдань кримінального провадження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Введення у науковий обіг поняття закономірностей механізму злочину, як складової предмета криміналістики, знайшло відображення в дослідженнях українських науковців Л.В. Дундича [1], Н.А. Сьоміної [2], С. В. Князева [3], А. М. Меденцева, В. А. Журавля [5], В. В. Тіщенко і І. В. Загороднього [6], В. В. Мішустіна [7] та інших. Публікації вказаних авторів можуть розглядатися як окремі послідовні кроки у висвітленні відповідного елементу предмета криміналістики та його впливу на понятійний апарат даної науки. Водночас залишаються й певні неузгодженості у сформульованих положеннях і дефініціях, що спонукає до деяких їх уточнень.

Мета дослідження

Метою статті є визначення механізму кримінального правопорушення як негативної людської діяльності, яка підлягає вивченню для встановлення закономірних зв'язків між її елементами та їх використання під час кримінального провадження.

Виклад основного матеріалу

Від самого початку поняття «механізм» використовувалося в криміналістиці в поєднанні з кримінально-правовою категорією «злочин». Поняття механізму злочину було введено в науковий обіг у зв'язку з кардинальною зміною наукових уявлень про предмет криміналістики в 70-х роках минулого століття. До цього часу криміналістика розглядалася як прикладна наука про організацію планомірного розслідування злочинів, засоби та прийоми виявлення, збирання та дослідження доказів, що розробляються на основі природничих, технічних та інших спеціальних наук. Тобто акцент у визначенні предмета криміналістики робився на засобах розслідування (технічного знаряддя, прийомах, методах), що було характерно для «радянської криміналістики» і ґрунтувалося на ідеологічній платформі протистояння «буржуазним» ученим-криміналістам

[8, с. 10-11]. Але наприкінці 60-х і початку 70-х років минулого століття з'явилися науково обґрунтовані пропозиції розглядати предметом криміналістики об'єктивні закономірності у сфері судового дослідження доказів (виникнення, збирання, дослідження, оцінки, використання).

Після багаторічної наукової дискусії навколо нового визначення предмета криміналістики більшість вчених визнали обґрунтованість зміни вказаної парадигми. Її характерною особливістю було те, що в ній містилася вказівка на *закономірності виникнення доказів*, тобто процесу утворення слідів злочину, що представляло сам злочин об'єктом дослідження. Видається, що саме це дало поштовх до процесу подальшого уточнення та удосконалення визначення предмета криміналістики у різних варіаціях, який проходив досить суперечливо. В підсумку було загально визнано, що криміналістика окрім засобів, прийомів і методів розслідування злочинів досліджує ще й сам злочин для розроблення своїх рекомендацій. Дослідження злочину здійснювалося з функціональної точки зору, для позначення якої було використано поняття «механізм злочину». Це було поверненням до витоків криміналістики як прикладної до кримінального права науки, як відзначав її фундатор Ганс Гросс. На його думку, вона повинна містити, з одного боку, теоретичне вчення щодо проявів злочинів, а з іншого – практичне керівництво для проведення слідства. І надалі, формулюючи вимоги щодо обсягу знань судового слідчого, вчений відзначав, що слідчий повинен «... бути знайомим з хитроцями браконьєрів, так само як і з прийомами біржових спекулянтів; він повинен ясно уявляти собі, яким чином було здійснено підроблення духовного заповіту, як саме відбулася залізнична катастрофа, як діяли у відомій картковій грі шулери, як відбувся вибух котла і яким чином продавець коней обманював покупців...» [9, С. XV-XVI]. Вважалося, що такі знання може надати тільки криміналістика разом з іншими допоміжними науками, до яких вчений відносив, зокрема, кримінальну соматологію, кримінальну психологію, кримінальну соціологію та деякі інші [10, с.8-14].

У зв'язку з наведеним потрібно зробити ремарку – у 2018 році в Кримінальному кодексі (*далі – КК*) України категорія злочину була замінена категорією кримінального правопорушення (родовим поняттям, яке охоплює кримінальні проступки та злочини) [11]. Відтак в зазначеному контексті логічно правильним буде використання поняття механізму кримінального правопорушення, адже злочини та кримінальні проступки відрізняються тільки формальною ознакою – видом і мірою покарання.

Поняття механізму кримінального правопорушення у криміналістиці є спорідненим з кримінально-правовим поняттям складу кримінального правопорушення, яке є базовим. Ця спорідненість зумовлена спільним об'єктом вказаних наук, яким виступає кримінальна діяльність. Але вона вивчається в різних аспектах відповідно до завдань цих наук. Використовуючи поняття механізму, криміналістика

звертає увагу на функціональний бік протиправної діяльності як системи детермінованих вчинків, які знаходять відображення у навколишньому середовищі (матеріальних об'єктах і свідомості очевидців). Тому, використовуючи склад кримінального правопорушення як базову категорію, криміналістика зосереджує увагу на деталізації його елементів для накопичення сукупності знань, необхідних як для кваліфікації діяння, так і для визначення його обставин та засобів їх встановлення і доказування.

Поняття механізму кримінального правопорушення міцно закріплюється у визначенні предмета криміналістики, і стає однією з ключових категорій цієї науки. Акцент робиться на визначенні певних закономірностей у механізмі кримінальних правопорушень та виникненні інформації, що використовується у кримінальному провадженні для встановлення істини та її доказування. Вказані закономірності являють собою стійкі зв'язки і залежності між окремими елементами, які, будучи пізнаними, відображаються у вигляді криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень окремих видів. Ці зв'язки та залежності між окремими елементами механізму кримінального правопорушення заслуговують більш детального розгляду.

Механізм кримінального правопорушення може бути відображений у вигляді ланцюжка його елементів у їх взаємозв'язку: *«особа кримінального правопорушника – предмет посягання, жертва – місце, час та обстановка вчинення – спосіб вчинення – сліди кримінального правопорушення»*. З урахуванням значущості у формуванні закономірних зв'язків головним елементом наведеного механізму має бути визнано особу кримінального правопорушника. Саме соціальні, фізичні та психологічні особливості зловмисника детермінують вид кримінального правопорушення, предмет посягання і жертву (потерпілого), вибір місця, часу, обстановки та способу вчинення. Під час реалізації обраного способу вчинення кримінального правопорушення залишаються характерні сліди, але їх утворення може свідомо коригуватися зловмисником з урахуванням ним свого життєвого (у т.ч. кримінального) досвіду.

Так, при вчиненні крадіжки, поєднаної з проникненням у житло або інше приміщення (ч. 3 ст. 185 КК України) кримінальник обирає об'єкт проникнення (і, відповідно, потерпілого), а також час, зручний і прийнятний саме для нього. Відповідно наявним у нього навичкам він обирає спосіб проникнення (через вікно чи балкон, злам дверей, використання підібраного ключа або відмички тощо). При подоланні перешкод на них можуть залишитися волокна його одягу та інші мікрочастинки. Якщо зловмисник на місці події бере у руки або торкається певних предметів, то на них при певних умовах можуть залишитися сліди його рук. Також на підлозі від забрудненого взуття можуть залишитися поверхневі його відбитки. Залежно від місця, часу та обстановки крадій може потрапити в поле зору свідків-очевидців, у пам'яті яких утворюється відносно стійкий його образ (суб'єктивний портрет), а також обставин події.

Наведені у прикладі закономірні зв'язки та залежності між елементами механізму окремого виду кримінального правопорушення знаходять відображення у вигляді його криміналістичної характеристики. Її положення використовуються у конкретних кримінальних провадженнях і все починається зі слідів, з якими із самого початку стикається слідчий під час огляду місця події та пояснень потерпілої особи. При цьому розумовий процес слідчого може бути представлений у вигляді послідовного ланцюжка розумових операцій: *«сліди кримінального правопорушення – місце, час та обстановка вчинення – предмет посягання, жертва – спосіб вчинення – особа кримінального правопорушника»*. Тобто практичне використання пізнаних закономірностей механізму кримінального правопорушення відбувається у зворотному напрямку, кінцевим результатом якого має стати встановлення особи кримінального правопорушника та його вини.

Звичайно, представлений ланцюжок має нелінійний характер, а радше набуває вигляду «дерева» міркувань, версій та умовиводів слідчого. Виявлені сліди можуть мати різну природу (відбитки, предмети, мікрочастинки речовин різного походження, суб'єктивні образи в пам'яті людей тощо), що ускладнює завдання слідчого. Зокрема, потрібно встановлювати їх природу і належність саме до кримінального правопорушення і підозрюваного, що, як правило, є можливим тільки при застосуванні певних спеціальних знань, проведення відповідних експертиз.

Важливо підкреслити, що поняття механізму кримінального правопорушення використовується не тільки в криміналістиці, але й в інших юридичних науках кримінально-правового циклу. Це свідчить про спільний об'єкт вивчення даних наук, яким є кримінальна діяльність. Зокрема, поняття механізму кримінальної поведінки використовується в кримінології, де воно розглядається також як динамічна система, яка визначає зміст кримінальної діяльності та включає в себе обстановку правопорушення, самого правопорушника та особи його дій, потерпілого та його поведінку тощо. Але цю систему розглядають під кутом зору визначення причин конкретних кримінальних правопорушень та розроблення заходів щодо їх попередження [12, с. 48–52].

Висновки

Підсумовуючи викладене щодо механізму кримінального правопорушення як предмета криміналістики та практичної значущості застосування знань про закономірності між його елементами, можна зробити наступні висновки:

1) криміналістика історично розвивалася як юридична наука прикладного характеру, що вивчає механізм кримінального правопорушення як динамічної системи елементів (особа кримінального правопорушника, предмет посягання, жертва, місце, час та обстановка

вчинення, спосіб вчинення, сліди кримінального правопорушення) у їх закономірних зв'язках між собою;

2) закономірності зазначеного механізму відображаються в криміналістичній характеристиці кримінальних правопорушень певного виду, зокрема:

- зв'язки та залежності між особливостями суб'єкта та обраними ним предметом посягання, особою жертви (потерпілого);

- зв'язки та залежності між особливостями суб'єкта та обраними ним місцем, часом та обстановкою вчинення кримінального правопорушення;

- зв'язки та залежності між особливостями суб'єкта та обраним ним способом кримінального посягання (включаючи обрані засоби й знаряддя);

- зв'язки та залежності між обраним суб'єктом способом кримінального посягання і залишеними слідами його дій як матеріального, так і нематеріального характеру.

3) знання про механізм кримінального правопорушення окремого виду надає можливість у кожному кримінальному провадженні використовувати встановлені закономірні зв'язки та залежності між його елементами за схемою зворотного характеру: «сліди кримінального правопорушення – місце, час та обстановка вчинення – предмет посягання, жертва – спосіб вчинення – особа кримінального правопорушника».

Звичайно, стаття не претендує на остаточність дослідження проблематики закономірностей механізму кримінального правопорушення як предмету криміналістики. Викладені положення є особистим поглядом автора, сформованим на основі аналізу кримінального процесуального законодавства, слідчої, судової та експертної практики, наукових публікацій і власного багаторічного досвіду викладання криміналістики. Стаття спрямована на подальше обговорення дискусійних питань, зокрема тих, що торкаються закономірностей у діяльності зі збирання і використання доказів під час досудового розслідування і судового провадження.

Список використаних джерел

1. Дундич Л.В. Поняття і структура механізму злочину. *Форум права*. 2008. № 1. С.125-129. URL: <http://www.nbu.gov.ua/ejournals/FP/2008-1/08dlvsmz.pdf> (дата звернення: 01.10.2025).

2. Сьоміна Н.А. Механізм вчинення злочину: поняття та елементи. *Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ*. 2009. № 3. С. 160-165. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/1bbdbf3d-5f9b-41ed-afa4-dde11bf9adaa/content> (дата звернення: 01.10.2025).

3. Князев С.В. Криміналістичне розуміння механізму вчинення злочину та його значення для розслідування кримінальних проваджень. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Вип. 1(22). Том 3. С. 311-315. URL: http://www.pjv.nuoua.od.ua/v1-3_2018/62.pdf (дата звернення: 01.10.2025).

4. Меденцев А.М. Про механізм злочинів у сфері державних закупівель.

Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2019 № 38. С. 176-179. DOI: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2019.38.41> (дата звернення: 01.10.2025).

5. Журавель В.А. Механізм злочину як категорія криміналістики. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2020. Т. 27. № 3. С. 142-154. DOI: [https://doi.org/10.37635/jnalsu.27\(3\).2020.142-154](https://doi.org/10.37635/jnalsu.27(3).2020.142-154) (дата звернення: 01.10.2025).

6. Тищенко В.В., Загородній І.В. Механізм кримінального правопорушення в системі його криміналістичної характеристики. *Актуальні проблеми держави і права*. 2022. № 94. С. 141-147. DOI: <https://doi.org/10.32782/apdr.v94.2022.17> (дата звернення: 04.10.2025).

7. Мішустін В.В. Механізм злочину в контексті методики розслідування масових заворушень. *Держава та регіони*. Серія: Право, 2022 р., № 4 (78). С. 88-93. DOI <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2022.4.12> (дата звернення: 04.10.2025).

8. Волобуєв А.Ф. Механізм злочину та його зв'язок з концептуальними положеннями криміналістики: монографія. Кривий Ріг : Вид. Р.А. Козлов, 2019. С. 122.

9. Hans Gross. *Handbuch für Untersuchungsrichter als System der Kriminalistik*. Munchen. J. Schweitzer, 1908. 544 s.

10. Гросс Г. Руководство для судебных следователей как система криминалистки. Киев: «Центр учебной литературы», 2021. С. 1080.

11. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень: Закон України від 22.11.2018 №2617-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19> (дата звернення: 21.03.2026).

12. Криминологія: Загальна та Особлива частини: підручник / І.М. Даньшин, В.В. Голіна, М.Ю. Валуйська та ін.; за заг. ред. В. В. Голіни. 2-ге вид. перероб. і доп. Х.: Право, 2009. С. 288.

References

1. Dundych L.V. (2008). Poniattia i struktura mekhanizmu zlochynu [The concept and structure of the mechanism of crime]. *Forum prava*, 1, 125–129. URL: <http://www.nbu.gov.ua/ejournals/FP/2008-1/08dlvsmz.pdf> (accessed: 01.10.2025) [in Ukrainian].

2. Somina N.A. (2009). Mekhanizm vchynennia zlochynu: poniattia ta elementy [The mechanism of committing a crime: concept and elements]. *Naukovyi visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, 3, 160–165. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/1bbdbf3d-5f9b-41ed-afa4-dde11bf9adaa/content> (accessed: 01.10.2025) [in Ukrainian].

3. Kniазiev S.V. (2018). Kryminalistychnе rozuminnia mekhanizmu vchynennia zlochynu ta yoho znachennia dlia rozsliduvannia kryminalnykh provadzhen [Forensic understanding of the mechanism of committing a crime and its significance for the investigation of criminal proceedings]. *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk*, 1(22), Vol. 3, 311–315. URL: http://www.pjv.nu-oua.od.ua/v1-3_2018/62.pdf (accessed: 01.10.2025) [in Ukrainian].

4. Medentsev A.M. (2019). Pro mekhanizm zlochyniv u sferi derzhavnykh zakupivel [On the mechanism of crimes in the field of public procurement]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*. Ser.: Yuryspru-

dentsiia, 38, 176–179. DOI: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2019.38.41> (accessed: 01.10.2025) [in Ukrainian].

5. Zhuravel V.A. (2020). Mekhanizm zlochyну yak katehoriia kryminalistyky [The mechanism of crime as a category of criminalistics]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy*, 27(3), 142–154. DOI: [https://doi.org/10.37635/jnalsu.27\(3\).2020.142-154](https://doi.org/10.37635/jnalsu.27(3).2020.142-154) (accessed: 01.10.2025) [in Ukrainian].

6. Tishchenko V.V., Zahorodnii I.V. (2022). Mekhanizm kryminalnogo pravoporushennia v systemi yoho kryminalistychnoi kharakterystyky [The mechanism of a criminal offence in the system of its forensic characteristics]. *Aktualni problemy derzhavy i prava*, 94, 141–147. DOI: <https://doi.org/10.32782/apdp.v94.2022.17> (accessed: 04.10.2025) [in Ukrainian].

7. Mishustin V.V. (2022). Mekhanizm zlochyну v konteksti metodyky rozsliduvannia masovykh zavorushen [The mechanism of crime in the context of the methodology for investigating mass riots]. *Derzhava ta rehiony. Serii: Pravo*, 4(78), 88–93. DOI: <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2022.4.12> (accessed: 04.10.2025) [in Ukrainian].

8. Volobuiev A.F. (2019). Mekhanizm zlochyну ta yoho zviazok z kontseptualnymy polozhenniamy kryminalistyky: monohrafiia [The mechanism of crime and its connection with the conceptual provisions of criminalistics: monograph]. *Kryvyi Rih: Vyd. R.A. Kozlov*. 122 p. [in Ukrainian].

9. Gross H. (1908). *Handbuch für Untersuchungsrichter als System der Kriminalistik* [Manual for investigating judges as a system of criminalistics]. München: J. Schweitzer. 544 s. [in German].

10. Gross H. (2021). *Керівnytstvo dlia slidchykh suddiv yak systema kryminalistyky* [Manual for investigating judges as a system of criminalistics]. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury. 1080 p. [in Russian].

11. Verkhovna Rada of Ukraine. (2018). Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo sproshchennia dosudovoho rozsliduvannia okremykh katehoriï kryminalnykh pravoporushen: Zakon Ukrainy vid 22.11.2018 № 2617-VIII [On amendments to certain legislative acts of Ukraine regarding the simplification of pre-trial investigation of certain categories of criminal offences: Law of Ukraine dated 22.11.2018 No. 2617-VIII]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19> (accessed: 21.03.2026) [in Ukrainian].

12. Danshyn I.M., Holina V.V., Valuiska M.Yu. et al. (2009). *Kryminolohiia: Zahalna ta Osoblyva chastyna: pidruchnyk* [Criminology: General and Special parts: textbook]. Holina V.V. (Ed.). 2nd ed., revised and supplemented. Kharkiv: Pravo. 288 p. [in Ukrainian].

Надійшла до редакції / Received: 06.10.2025

Отримана після доопрацювання / Received after revision: 23.03.2026

Прийнято до друку / Accepted for publication: 25.03.2026

Опубліковано / Published: 29.05.2026

Фінансування: відсутнє / Funding: none.

Конфлікт інтересів: автор(и) заявляє(ють) про відсутність конфлікту інтересів / Conflict of interest: the author(s) declare no conflict of interest.

Дотримання етичних норм: дослідження виконано з дотриманням принципів академічної доброчесності / Ethical compliance: the study was conducted in accordance with the principles of academic integrity.

Дані дослідження: усі дані, необхідні для обґрунтування висновків, наведено у статті / Research data: all data necessary to substantiate the conclusions are presented in the article.